

แนวทางการพัฒนาการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1*
GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF SOCIAL AND PUBLIC
BENEFIT ACTIVITIES UNDER THE JURISDICTION OF PHITSANULOK
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

พัชรี สุวรรณชาติ¹ และ วรินทร์ บุญยั้ง²

Patcharee Suwannachai ¹ and Varinthorn Boonying ²

¹⁻²คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

¹⁻²Education Naresuan University, Thailand

Corresponding Author's Email: Patcharees66@nu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 88 คน และครูผู้สอน จำนวน 291 รวม 379 คน เครื่องมือเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน (Plan) ด้านการปฏิบัติ (Do) ด้านการตรวจสอบ (Check) ด้านการปรับปรุง (Action) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการปฏิบัติ (Doing) อยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการตรวจสอบ (Checking) อยู่ในระดับมาก 2) ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 พบว่า 1) ด้านการวางแผน (Planning) สถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการวางแผนงานที่ โดยกำหนดเป้าหมายให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ของสถานศึกษา 2) ด้านการปฏิบัติ (Doing) สถานศึกษาควรพัฒนาความร่วมมือกับองค์กรภายนอกอย่างเป็นรูปธรรม ผ่านการจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) หรือการสร้างเครือข่ายภาคี 3)

* Received 1 May 2025; Revised 13 May 2025; Accepted 25 May 2025

ด้านการตรวจสอบ (Checking) สถานศึกษาควรมีแนวทางในการติดตาม ประเมินผลและพัฒนากิจกรรมอย่างเป็นระบบ 4)ด้านการปรับปรุง (Action) สถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับกระบวนการสะท้อนผลหลังการดำเนินกิจกรรม เพื่อพัฒนาตนเองได้จากประสบการณ์จริงอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

Abstract

This research aimed to: (1) Study the current conditions of organizing social and public benefit activities. The sample group consisted of 88 school administrators and 291 teachers, totaling 379 participants. The research instrument was a five-point Likert scale questionnaire. Data were analyzed using mean and standard deviation. The reliability coefficient of the instrument was 0.89. (2) Explore guidelines for developing the organization of social and public benefit activities. Key informants consisted of five experts selected through purposive sampling. Data were collected using a structured interview form and analyzed using content analysis.

The findings were as follows: 1) The study of the current conditions of organizing social and public benefit activities under the Office of Phitsanulok Primary Educational Service Area 1 revealed that the overall performance in all four aspects—Planning (Plan), Implementation (Do), Evaluation (Check), and Improvement (Action)—was at a high level. Among these, the aspect with the highest mean score was Implementation (Doing), while the aspect with the lowest mean score was Evaluation (Checking). Both were still rated at a high level. 2) The study of the development guidelines for organizing social and public benefit activities under the Office of Phitsanulok Primary Educational Service Area 1 suggested the following: Planning: Schools should emphasize strategic planning by setting goals aligned with the school's vision, mission, and strategic plan. Implementation: Schools should strengthen collaboration with external organizations in a concrete manner, such as through Memoranda of Understanding (MOUs) or partnership networks. Evaluation: Schools should implement systematic processes for monitoring, evaluating, and improving

activities. Improvement: Schools should focus on reflection after activity implementation to foster sustainable self-development based on real experience.

Keywords: Development Guidelines, Social and Public Benefit Activities, Office of Phitsanulok Primary Educational Service Area 1

บทนำ

ในยุคปัจจุบัน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คนทั่วโลกอย่างรวดเร็ว ประเทศไทยเองก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงกระแสการเปลี่ยนแปลงนี้ จึงได้เร่งพัฒนาประเทศให้ทันต่อยุคสมัย เพื่อให้ประชาชนสามารถปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม (ธารารักษ์ กล้ากาสิการ, 2553) หนึ่งในแนวทางสำคัญที่หลายประเทศรวมถึงไทยนำมาใช้เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่สังคม คือ การจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ซึ่งเป็นการสะท้อนถึง "จิตสำนึกต่อส่วนรวม" (Social Responsibility) อันถือเป็นรากฐานของความมีน้ำใจและการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคมไทย ปัญหาสำคัญที่สังคมไทยเผชิญในปัจจุบันคือ การขาดจิตอาสา โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเสียหายทางสังคม ทั้งในแง่ทรัพย์สินส่วนรวมและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชน (สุริยเทพ ตรีปาติ, 2552) สถานการณ์นี้สามารถสังเกตได้จากพฤติกรรมของคนในสังคมที่มักละเลยหน้าที่ต่อส่วนรวม เช่น การไม่เคารพสิทธิของผู้อื่น การเพิกเฉยต่อกฎระเบียบพื้นฐานหรือแม้แต่การต้องมีป้ายเตือนในพื้นที่สาธารณะเพื่อเรียกร้องความรับผิดชอบจากประชาชนบางกลุ่ม ปัญหาดังกล่าวมีความเชื่อมโยงกับค่านิยมในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเน้นวัตถุนิยมและการแข่งขันมากกว่าความมีคุณธรรมจริยธรรม (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2551) ส่งผลให้ผู้คนในสังคมมุ่งแสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเองและกลุ่มพวกพ้อง มากกว่าคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม ทำให้สังคมเกิดความเหลื่อมล้ำ แตกแยก และเสื่อมถอยทางคุณธรรมอย่างชัดเจน

ระบบการศึกษาเป็นกลไกหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) ด้วยเหตุนี้ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้บรรจุแนวคิด "จิตสาธารณะ" ไว้ใน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตอาสา มีความเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม รักษาสิ่งแวดล้อม และมีส่วนร่วมในสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ยังเน้นว่าการจัดการศึกษาควรมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และ

วัฒนธรรม โดยให้สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในสังคม และมีคุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคมไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) สอดคล้องกับแนวทางในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) ที่เน้นการพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพ พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมที่เหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

แม้ว่าการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์จะได้รับการส่งเสริมอย่างกว้างขวางในทุกระดับการศึกษา เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะและส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่า ยังคงมีอุปสรรคและข้อจำกัดหลายประการที่ทำให้กิจกรรมเหล่านี้ไม่สามารถบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่แท้จริงได้ หนึ่งในปัญหาหลักคือการวางแผนกิจกรรมที่ไม่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน รวมถึงการขาดการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้กิจกรรมกลายเป็นเพียงสัญลักษณ์เชิงพิธีกรรม มากกว่าจะเป็นการเรียนรู้เชิงลึกที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมหรือความตระหนักรู้ของผู้เรียน (บุญทัน ดอกไธสง, 2556)

จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ได้กำหนดนโยบายด้านคุณภาพตามกลยุทธ์ที่ 3 ว่าด้วยการยกระดับคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา โดยมีเป้าหมายเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนในทุกช่วงวัยมีความรักในสถาบันหลักของชาติ มีจิตสำนึกในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และเป็นพลเมืองที่รู้จักสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบ เพื่อตอบสนองต่อนโยบายดังกล่าว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ได้ดำเนิน “โครงการน้อมนำพระบรมราโชบายด้านการศึกษาในหลวงรัชกาลที่ 10 สู่การบูรณาการเพื่อจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา” โดยมุ่งหวังให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงงามในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นทัศนคติที่ดีต่อบ้านเมือง คุณธรรม จริยธรรม วินัย และจิตอาสา ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการปลูกฝังพลเมืองดีในระดับรากฐาน ผลจากการดำเนินโครงการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 แสดงให้เห็นว่านักเรียนร้อยละ 82.68 บรรลุผลสัมฤทธิ์ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ วิถีคนดี คุณธรรมนำชีวิต หนึ่งนักเรียนหนึ่งอาชีพ และจิตอาสาด้วยหัวใจ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1, 2566) แนวทางการดำเนินงานดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2552) ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์เป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ทั้งด้านความรู้ ทักษะชีวิต และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยเฉพาะการสร้างจิตสำนึกด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีคุณภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ปีการศึกษา 2567 เป็นผู้บริหารในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 จำนวน 88 คน และครูผู้สอนจำนวน 1135 คน รวมประชากรจำนวน 1223 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ปีการศึกษา 2567 เป็นผู้บริหารในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 จำนวน 88 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) และครูผู้สอน จำนวน 291 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางเครซีและมอร์แกน (Kerjcie & Morgan) รวมกลุ่มตัวอย่างจำนวน 379 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามสภาพการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 โดยนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างนิยามศัพท์เฉพาะกับข้อคำถามและหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อและนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ (try-out) กับครูและผู้บริหารสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คนเพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) ผลปรากฏว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ มีค่าเท่ากับ 0.89

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ถึงผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 เพื่อขอ

อนุญาตทำการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

2. นำหนังสือราชการจากมหาวิทยาลัยนเรศวรไปติดต่อขออนุญาต และประสานขอความร่วมมือจากผู้อำนวยการโรงเรียน คณะครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ในการตอบแบบสอบถามในระบบออนไลน์ Google Forms

3. ผู้วิจัยตรวจสอบจำนวนและความถูกต้องของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืน เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลตามขั้นตอนการวิจัยต่อไป โดยผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 379 ฉบับ ได้ฉบับที่สมบูรณ์กลับคืน จำนวน 379 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จ โดยดำเนินการ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) นำเสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยาย

2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เพื่อวัดระดับและประเมินผล โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

ผลการวิจัย

1) ผลการศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ในภาพรวม

การจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์	(n=379)		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการวางแผน (Planning)	4.38	0.22	มาก
2. ด้านการปฏิบัติ (Doing)	4.45	0.15	มาก
3. ด้านการตรวจสอบ (Checking)	4.36	0.19	มาก
4. ด้านการปรับปรุง (Action)	4.37	0.24	มาก
รวม	4.39	0.15	มาก

จากตาราง 1 พบว่า การจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$, S.D.=0.15) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ด้านการปฏิบัติ (Doing) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$, S.D.=0.15) รองลงมาคือ ด้านการวางแผน (Planning) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D.=0.22) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการตรวจสอบ (Checking) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D.=0.19) ตามลำดับ

2) ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ประสบการณ์ในการบริหารการศึกษาและบริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน มีแนวทางการพัฒนาการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

2.1 ด้านการวางแผน (Planning) พบว่า สถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการวางแผนกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์อย่างเป็นระบบ โดยกำหนดเป้าหมายให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ของสถานศึกษา พร้อมบูรณาการกิจกรรมไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อให้สามารถติดตามและพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง กิจกรรมควรได้รับการออกแบบโดยมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์และทักษะชีวิตของผู้เรียน เช่น จริยธรรม ความรับผิดชอบ และการทำงานเป็นทีม รวมถึงเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ที่ยั่งยืนและการเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในศตวรรษที่ 21

2.2 ด้านการปฏิบัติ (Doing) พบว่า สถานศึกษาควรส่งเสริมความร่วมมือกับองค์กรภายนอกอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การจัดทำ MOU และสร้างเครือข่ายทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ เพื่อสนับสนุนทรัพยากรและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้จากบริบทที่หลากหลาย ควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมภายในที่มุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรม จิตอาสา และความรับผิดชอบต่อตนเอง กิจกรรมควรเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในทุกขั้นตอน เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง และพัฒนาทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ การทำงานเป็นทีม และความเป็นพลเมืองดี ทั้งนี้ การกำหนดเป้าหมายของกิจกรรมอย่างชัดเจนและเชื่อมโยงกับผลลัพธ์การเรียนรู้ จะช่วยให้การจัดกิจกรรมมีทิศทางและสามารถประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพในมิติที่ครอบคลุม

2.3 ด้านการตรวจสอบ (Checking) พบว่า สถานศึกษาควรมีระบบติดตามและประเมินผลกิจกรรมอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมตั้งแต่การวางแผนจนถึงการประเมินผล เพื่อสะท้อนจุดแข็ง จุดอ่อน และผลกระทบต่อนักเรียนและชุมชนได้อย่างรอบด้าน โดยควรออกแบบเกณฑ์การประเมินพฤติกรรม จิตสาธารณะ และความรับผิดชอบต่อตนเองให้นักเรียนให้ชัดเจนและใช้ร่วมกันได้ในทุกภาคส่วน ทั้งครู ผู้ปกครอง และภาคีเครือข่าย ควรใช้เครื่องมือประเมินที่

หลากหลาย เช่น แบบประเมิน สมุดสะสมผลงาน และเวทีสะท้อนผลจากชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งและครอบคลุม พร้อมเปิดโอกาสให้ภาคีภายนอกมีส่วนร่วมในการสังเกตและเสนอความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ และเมื่อกิจกรรมสิ้นสุด ควรจัดเวทีสรุปผลร่วมกัน เพื่อนำข้อมูลไปปรับปรุงกิจกรรมในอนาคตให้เหมาะสมกับนักเรียนและบริบทของชุมชน

2.4 ด้านการปรับปรุง (Action) พบว่า สถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการสะท้อนผลหลังการดำเนินกิจกรรม โดยจัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับครู นักเรียน และภาคีเครือข่าย เพื่อประเมินและพัฒนากิจกรรมอย่างมีระบบ พร้อมทั้งใช้เครื่องมืออย่าง SWOT Analysis วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของกิจกรรม เพื่อนำข้อมูลไปปรับปรุงอย่างตรงจุด ควรปรับโครงสร้างกิจกรรมให้ยืดหยุ่น ทันสมัย และตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและบริบทของชุมชน โดยเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมจริงในทุกขั้นตอน เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต คุณธรรม และจิตสาธารณะ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการเป็นพลเมืองที่ดีในศตวรรษที่ 21

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาศาภาพการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ในภาพรวม พบว่า ด้านการปฏิบัติ (Doing) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการตรวจสอบ (Checking)

1.1 ด้านการปฏิบัติ (Doing) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เนื่องจากสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ได้มีการประสานความร่วมมือ การวางแผนการอบรม การจัดกิจกรรมที่หลากหลาย และการติดตามความก้าวหน้า ซึ่งสะท้อนถึงการบริหารงานที่มีคุณภาพและมีแบบแผนที่ชัดเจน สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2553) และทฤษฎีวงจรคุณภาพ PDCA ของเดมมิง (Deming, 1986) ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง และนักเรียน เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในแนวทางการดำเนินกิจกรรม รูปแบบการจัดกิจกรรมต้องมีการเตรียมความพร้อมทั้งด้านเนื้อหาและกระบวนการ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2553) มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับความสนใจ ความสามารถของผู้เรียน และสภาพสังคมของชุมชน สอดคล้องกับแนวทางการจัดกิจกรรมที่เน้นความเหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียนและส่งเสริมการมีจิตอาสา (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2553)

1.2 ด้านการตรวจสอบ (Checking) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เนื่องจากการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 มีการดำเนินงานด้านการตรวจสอบและติดตามผลในหลายประเด็น แต่การดำเนินการยังไม่เด่นชัดเท่าที่ควร อย่างไรก็ตาม สถานศึกษาได้มีการกำหนด

บทบาทหน้าที่ของครูผู้สอนและผู้รับผิดชอบกิจกรรมไว้อย่างชัดเจน เช่น การให้คำปรึกษา การติดตามประเมินผลการดำเนินกิจกรรมของผู้เรียน การจัดทำและดูแลแฟ้มบันทึกผลกิจกรรม ตลอดจนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สะท้อนความรู้สึกละและบันทึกผลการเข้าร่วมกิจกรรมด้วยตนเอง การดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ที่มีประสิทธิภาพ ต้องครอบคลุมทั้ง กระบวนการวางแผน การดำเนินการ และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง (สำนักวิชาการ และมาตรฐานการศึกษา, 2553) รวมทั้งสนับสนุนแนวทางตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในกระบวนการเรียนรู้ และส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถประเมินตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) กระบวนการตรวจสอบ สถานศึกษาได้มีการแต่งตั้งครูผู้รับผิดชอบกิจกรรม เพื่อทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรม ทั้งในด้านการวางแผน การปฏิบัติ และการติดตามผล รวมทั้งมีครูผู้สอนที่คอยตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมของผู้เรียนอย่างเป็น และจัดทำบันทึกการดำเนินงานในรูปแบบแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) ยังสะท้อนถึงการส่งเสริมทักษะการสะท้อนคิด (Reflective Thinking) ซึ่งเป็นหนึ่งในทักษะสำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ตามแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรแกนกลางฯ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

2. จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ทั้ง 4 ด้าน ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนวทาง ดังนี้

2.1 ด้านการวางแผน (PLAN) พบว่า สถานศึกษาควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยต้องกำหนดเป้าหมายให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์มีการวางแผนอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ของสถานศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมความต่อเนื่องและประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ แนวทางนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการบริหารเชิงกลยุทธ์ (Bryson, 2018) และวงจรคุณภาพ PDCA (Deming, 1986) ที่เน้นการวางแผนเป็นขั้นตอนเริ่มต้นที่มีผลต่อความสำเร็จในภาพรวม อีกทั้งยังตอบโจทย์หลักสูตรแกนกลางฯ และแนวคิดทักษะในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีจิตสาธารณะ ความรับผิดชอบ และสามารถทำงานเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ผลการวิจัยของสุวรรณา จิตประไพศรี (2561) ยังยืนยันว่า การเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน ส่งผลต่อพัฒนาการด้านความรับผิดชอบและการทำงานเป็นทีมอย่างมีนัยสำคัญ

2.2 ด้านการปฏิบัติ (Doing) พบว่า สถานศึกษาควรพัฒนาความร่วมมือกับองค์กรภายนอกอย่างเป็นรูปธรรม โดยการจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) หรือสร้างเครือข่ายภาคี เพื่อสนับสนุนทรัพยากร บุคลากร และองค์ความรู้ที่จำเป็นต่อการจัดกิจกรรม รวมทั้งเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ในบริบทที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) และแนวคิดวงจรคุณภาพ PDCA ของ Deming (1986) ด้านการจัดกิจกรรมภายในควรเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (Kolb, 1984) และการปลูกฝังคุณธรรม จิตอาสา และทักษะชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทักษะในศตวรรษที่ 21 (Trilling & Fadel, 2009) การกำหนดเป้าหมายกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับผลลัพธ์การเรียนรู้จึงมีส่วนช่วยในการติดตาม ประเมินผล และพัฒนาผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน ทั้งในด้านจิตใจ สังคม และสติปัญญา

2.3 ด้านการตรวจสอบ (Checking) พบว่า สถานศึกษาควรมีระบบติดตามและประเมินผลกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์อย่างเป็นระบบ โดยครอบคลุมตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผล ซึ่งจะช่วยวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน และผลกระทบที่เกิดขึ้นได้รอบด้าน สอดคล้องกับแนวคิด CIPP Model ของ Stufflebeam (2003) และวงจร PDCA ของ Deming (1986) ที่เน้นการประเมินอย่างต่อเนื่องเพื่อการปรับปรุงพัฒนา การใช้เกณฑ์ประเมินที่ชัดเจนและสอดคล้องกับเป้าหมายร่วมกับภาคีเครือข่ายภายนอกยังสะท้อนแนวทางการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) และการมีส่วนร่วมของชุมชน (UNESCO, 2015) ซึ่งล้วนช่วยเสริมคุณภาพการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนและสังคมอย่างแท้จริง

2.4 ด้านการปรับปรุง (Action) พบว่า สถานศึกษาควรส่งเสริมกระบวนการสะท้อนผลหลังการดำเนินกิจกรรม โดยเปิดโอกาสให้ครู นักเรียน และภาคีเครือข่ายร่วมแลกเปลี่ยนข้อเสนอแนะ เพื่อใช้ในการวางแผนปรับปรุงกิจกรรมในรอบถัดไป สอดคล้องกับแนวคิด PDCA ของ Deming (1986) ที่เน้นการพัฒนาจากข้อมูลจริง การประเมินด้วย SWOT และการเรียนรู้ตามบริบทของชุมชน (Smith, 2002) จะช่วยให้การออกแบบกิจกรรมมีความเหมาะสม ทันสมัย และตอบโจทย์เป้าหมายการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทั้งยังเชื่อมโยงกับหลักสูตรแกนกลาง พ.ศ. 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) และแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb (1984) ซึ่งล้วนสนับสนุนให้ผู้เรียนมีจิตสาธารณะ ความรับผิดชอบ และสามารถเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงได้อย่างมีความหมาย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาแนวทางการพัฒนากิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิษณุโลก เขต 1 สถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น หากดำเนินการตามวงจรคุณภาพ PDCA โดย 1)การวางแผน (Plan) ให้สอดคล้องกับเป้าหมายและทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 2)การปฏิบัติ (Do) ควรสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายและเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง 3)การตรวจสอบ (Check) ต้องมีระบบประเมินผลที่ชัดเจนและหลากหลาย พร้อมเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม และ 4)การปรับปรุง

(Act) ควรใช้ข้อมูลสะท้อนผลมาพัฒนากิจกรรมให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนอันจะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านทั้งด้านจิตใจ สังคม และสติปัญญาอย่างยั่งยืน.

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ควรใช้แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ที่ได้จากผลการวิจัยเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ควรนำแนวทางการพัฒนาการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ไปประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์และตระหนักในบทบาทหน้าที่ต่อสังคม

1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริม สนับสนุน และกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และพัฒนาวิชาชีพครูให้มีความก้าวหน้า

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ในสถานศึกษา เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนากิจกรรมอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะด้านการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของครูและผู้บริหาร เพื่อจัดทำหลักสูตรหรือโครงการฝึกอบรมที่ตอบสนองต่อความต้องการจริงในบริบทของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. (2544). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล.

กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2 และ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

ธาราภรณ์ กล้ากาสีการ. (2553). จิตสาธารณะหายจากสังคมปัจจุบัน. เติลนิวิสัย

- บุญทัน ดอกไธสง. (2556). กิจกรรมจิตอาสากับการเรียนรู้ของเยาวชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งหนึ่ง.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ไพฑูรย์ สีนลรัตน์. (2552). การเรียนรู้ผ่านการบริการชุมชน: แนวคิดและการประยุกต์ใช้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุวรรณา จิตประไพศรี. (2561). การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, สุริยเทพ ตรีปาติ. (2552). นักวิจัยพบว่าเด็กไทยขาดจิตสำนึกสาธารณะ. ข่าวคมชัดลึก.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานฯ.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553). แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรตาม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- Bryson, J. M. (2018). Strategic planning for public and nonprofit organizations: A guide to strengthening and sustaining organizational achievement (5th ed.). Jossey-Bass.
- Deming, W. E. (1986). Out of the crisis. MIT Center for Advanced Engineering Study.
- Kolb, D. A. (1984). Experiential learning: Experience as the source of learning and development. Prentice-Hall.
- Smith, Craig Warren. (2002). Digital Divide : What It Is and Why It Matters. Retrieved September 8, 2006 from <http://digitaldivide.org/dd/digitaldivide.html>
- Stufflebem and Daniel, (2003). The CIPP model for Evaluation. International Handbook of Educational Evaluation
- Trilling, B., & Fadel, C. (2009). 21st century skills: Learning for life in our times. Jossey-Bass.
- UNESCO. (2015). Education 2030: Incheon Declaration and Framework for Action.